BANDI

ŽALOBA

Zakázané příběhy propašované ze Severní Koreje

PLUS

Žaloba

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.nakladatelstviplus.cz
www.albatrosmedia.cz

Bandi
Žaloba – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

BANDI
ŽALOBA. Zakázané příběhy propašované ze Severní Koreje

BANDI

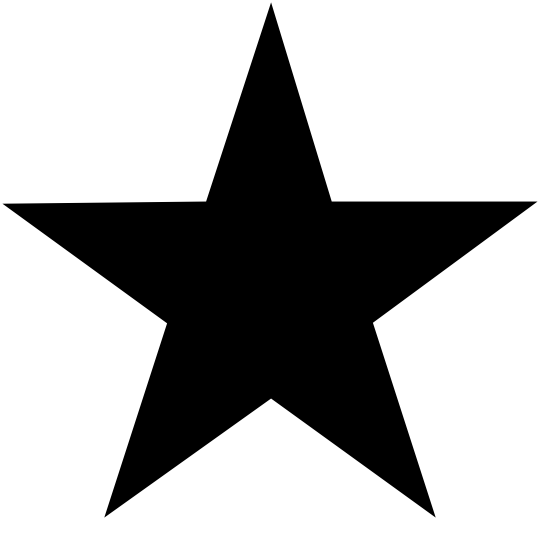

ŽALOBA

Zakázané příběhy propašované ze Severní Koreje

Přeložil David Petrů

PLUS

OBSAH

Místo předmluvy 7

Záznam o zběhnutí 9
Město strašidel 47
Život rychlého oře 73
Tak blízko, a přece tak daleko 101
Pandemonium 133
Na jevišti 163
Muchomůrka 195

Doslov: Jak se *Žaloba* dostala ze Severní Koreje 243
Poznámka To Hi-Juna 257
Místo poděkování 260

MÍSTO PŘEDMLUVY

[báseň přiložená k původnímu rukopisu
Žaloby pod tímto titulem]

Ten evropský stařec s huňatým plnovousem
tvrdil, že kapitalismus je černočerná říše,
zatímco komunismus je království světla.

Já, Bandi, z tohoto údajného království světla,
já, jemuž je dáno svítit jen v království tmy,
odsuzuji před celým světem
toto světlo, které je ve skutečnosti bezbřehou
    temnotou,
černou jako bezměsíčná noc na konci roku.

– Bandi

ZÁZNAM O ZBĚHNUTÍ

Sang-gi, to jsem já, Il-čchol. Usedl jsem, abych sepsal záznam o svém zběhnutí. Vzpomínáš si na Čchö So-hea a jeho „Odchod z domova“, který napsal v roce 1920? Jenže teď je rok 1990, více než padesát let poté, co byla naše země osvobozena od japonských kolonizátorů – a já na rozdíl od Čchöa prchám ze své vlasti. Zní to absurdně, že? Ale chci, abys mi porozuměl, proto se ti to pokusím vysvětlit co nejjednodušeji. V podstatě by se dalo říct, že to celé začalo tím pytlíkem prášků, se kterým jsem za tebou tehdy přišel.

Dostal se mi do rukou úplnou náhodou. Jistě si vybavíš nejmladšího syna mého bratra – bylo mu tenkrát osm. Býval u nás tak často, až by si člověk myslel, že je to naše vlastní dítě. Na tom samozřejmě nebylo nic až tak zvláštního, protože byt, v němž jsme s manželkou žili, se koneckonců nacházel jen kousek od bratrova

domu, kde jsem bydlel až do svatby. Ale když o tom teď zpětně přemýšlím, nejspíš k nám chodil z jiného důvodu. Ano, tím pravým důvodem bylo, že moje žena vždycky ochotně odložila rozdělanou práci, aby chlapce zahrnula neutuchající pozorností. Byla sice nesmírně laskavá v podstatě ke každému, ale v jeho případě šlo o něco víc – kdykoli na něj upřela zrak, přemohl ji soucit a vždycky radostně souhlasila, aby se u nás zdržel déle, a ochotně mu rozložila matraci vedle té svojí.

Po nějaké době jsem si začal říkat, že mateřský pud je snad u žen, které nemají vlastní děti, ještě silnější, takže každou příležitost využívají na maximum. V jejích očích ten kluk nemohl udělat nic špatného a on ji zbožňoval úplně stejně jako ona jeho. Ten den, kdy to všechno začalo, ten den, kdy došlo k té příhodě s pytlíkem prášků, byl zároveň dnem, kdy se u našich dveří objevil poprvé.

Manželka odešla o patro níž pomoct oblastnímu tajemníkovi Strany přetapetovat strop, takže jsem doma zůstal sám. Věnoval jsem se nějaké práci, když vtom ten kluk vpadl do bytu, rozhlédl se po tetě, a protože ji neviděl, začal místo toho dotírat na mě. Chtěl draka; byl konec podzimu, kdy vítr prohání spadané listí a fouká v nádherných poryvech, kterým málokteré dítě dokáže odolat. A můj synovec dychtil po drakovi tak upřímně, že jsem neměl to srdce ho zklamat.

Jenže na draka obyčejný papír nestačí – potřebuješ něco pevného a zároveň pružného – a já si vzpomněl,

že bychom někde měli mít pár zbytků od posledního tapetování dveří. Nakonec jsem kvůli nim obrátil celý byt vzhůru nohama, prohledal jsem dokonce i skříň, kam jsme přes den uklízeli lůžkoviny. Jenže když jsem strčil ruku do mezírky mezi prošívanou dekou a zadní stěnou skříně a nahmatal tam cosi šustivého, nebyly to zbytky tapety, ale papírový pytlík s volně nasypanými prášky.

Nejdřív jsem tomu nepřikládal žádnou váhu a pokračoval v hledání, ale zakrátko jsem se k práškům v duchu vrátil. Co s nimi má společného moje žena? Čím víc jsem o práškách přemýšlel, tím méně jsem tomu všemu rozuměl. Jaké léky je třeba takhle schovávat a brát, jen když se nikdo nedívá? Jaká choroba nemá žádné viditelné příznaky? Pak mi to došlo. No jistě – určitě je to něco proti otěhotnění!

Rozrušilo mě to tak, že jsem se na draka nedokázal soustředit a dvakrát jsem se při jeho výrobě řízl. Jak jsem nad tím hloubal, postupně jsem dospěl k přesvědčení, že když na manželku uhodím, pravděpodobně z ní přímou odpověď nedostanu. A tak jsem na to zkusil jít odjinud a nakonec jsem se vypravil za tebou, Sang-gi, abych se tě coby lékaře zeptal na radu. Jenže to, cos mi řekl, když sis ty prášky prohlédl, jen potvrdilo moje nejhorší podezření.

„Antikoncepce?“ vybuchl jsem. Dočista jsem v tu chvíli zapomněl, že před tvojí ordinací čeká spousta pacientů, mezi nimi i řada žen. „Víš to určitě?“

„Ale no tak, mírni se," vyhrkl jsi. Když jsem se tak rozkřikl, téměř jsi nadskočil a hned jsi mě pohledem napomenul, ať nezapomínám, kde jsem. Nechal jsem tě tam stát a hnal se domů, ani jedinkrát jsem se cestou nezastavil a obvinění už jsem měl připravené na špičce jazyka jako odjištěný granát. Jenže když jsem konečně vrazil do dveří a ocitl se své ženě tváří v tvář… zamáčkl jsem pojistku zpět. Pohled na manželku mi připomněl, že jde o choulostivou záležitost, kterou je třeba řešit co nejobezřetněji. Koneckonců bylo veřejným tajemstvím, že si nejsme tak docela rovni.

Nemluvím o rozdílech v povaze – po téhle stránce bys nás jen stěží odlišil jednoho od druhého –, ale pokud jde o původ, nemohli jsme si být vzdálenější, a na to se v téhle společnosti přece jen hledí ze všeho nejvíc. Rodina mojí ženy se mohla chlubit dokonale čistým štítem, ani u jediného z jejích příbuzných, jakkoli vzdáleného, se nedalo pochybovat o oddanosti Straně. Zato u mě to vypadalo úplně jinak… Jsem si jistý, že spoustě lidí pořádně spadla brada, když se rozneslo, že se I Il-čchol a Nam Mjong-ok zasnoubili. „Bílá volavka s černou vránou – co může z takového svazku vzejít dobrého?" Přesně tuhle otázku měli nejspíš všichni na jazyku.

A teď ta bílá volavka začíná dělat věci za mými zády, stará se o své vlastní zájmy na úkor našeho manželství, které koneckonců představuje jedinou skvrnu na její jinak bezvadné reputaci. Tohle mi blesklo hlavou jako první a nejspíš se není co divit. Jak jinak jsem si

měl vykládat skutečnost, že moje žena, pro kterou by manželství zatím vůbec nemělo ztratit lesk, usiluje o to, abychom spolu neměli dítě?

„Co se stalo?“ zeptala se, jakmile uviděla, v jakém rozpoložení jsem se přihnal.

Zaťal jsem zuby, abych nějak zaměstnal pusu, zapraskal jsem klouby v prstech a pak jsem se, dosud celý zadýchaný, zhroutil na lavici pod oknem. Manželka tiše vydechla, sebrala krabičku cigaret a sirky, došla k lavici a položila všechno na parapet. Já se však tímhle projevem manželské ohleduplnosti nehodlal nechat uchlácholit. Celá ta záležitost mě totiž přinutila myslet na to jediné, na co jsem myslet nechtěl, na to jediné, čemu jsem nikdy nemohl uniknout – na svoji vlastní „reputaci“. A proč byla tak špatná? Protože můj otec byl vrah – byť se jím stal náhodou, a navíc vrah, jehož jedinou obětí byla bedna semenáčků rýže.

Došlo k tomu hned po válce, krátce poté, co byl zaveden socialistický systém družstevního zemědělství. Jinými slovy, bylo to v čase velkých změn, v jednom z takzvaných přechodových období dějin, takže se nepochybně dalo počítat s tím, že většina lidí bude trochu tápat a dělat chyby. Pěstování semenáčků rýže ve skleníku bylo místním rolníkům naprosto cizí. Zemědělcům, kteří nikdy nepěstovali semenáčky jinak než v zavodněných ohrádkách, odkud je přesazovali na pole, tahle nová metoda zpočátku nutně musela působit potíže.

A tak se můj otec dopustil té děsivé chyby, jež mu vysloužila označení „protistranický, protirevoluční element“, tu černou skvrnu na cti, která se objevila přes noc, ale bude naši rodinu provázet celé generace.

Navíc tu byla ta záležitost s jeho políčkem, jen něco přes hektar velkým, které si před osvobozením pro sebe vybojoval, zaplatil za ně vlastní krví a potem, a když přišla kolektivizace, nevzdával se ho tak pokorně, jak nejspíš měl. V tomto byl jako dítě druhé manželky, jehož pozice v domácnosti je sama o sobě tak nahnutá, že stačí i drobné škobrtnutí, aby došlo ke katastrofě. Nakonec ho zatkli a někam odvlekli – kam, to se nikdy nedozvíme –, zatímco my, jeho manželka a děti, jsme byli vypovězeni z domu, kde nám k zahnání hladu často stačilo jen natáhnout ruku pro čerstvý plod tomelu, a posláni do nucené „migrace“ sem do tohoto pustého, neznámého kraje, tak blízko čínské hranice, že nám tu bez ustání zní v uších rachot peřejí na řece Ja-lu.

Když se vypravěč Čchöova „Odchodu z domova“ musí dostat přes neúrodné pláně kolem řeky Tuman, což je oblast nesoucí dávné šrámy po nájezdnických mandžuských kmenech, on i jeho rodina si stále dokážou uchovat jiskru naděje, která ani v tak nepříznivé situaci nepohasíná. Jenže pro moji matku, která nejdřív viděla svého muže odváděného v poutech a potom sama se svými dvěma malými syny musela překročit průsmyk Kema, neexistovalo nic než těžký rubáš bez-

moci a zoufalství, do něhož nebyla vetkána ani jediná nitka naděje.

Hrdinové Čchöovy povídky měli svým způsobem štěstí, protože se do té nepřízně vydávali z vlastní vůle a poháněl je jen jejich odhodlání. Rozhodně měli štěstí ve srovnání s námi, kteří jsme byli násilím odtrženi od všeho, co nám bylo drahé a důvěrně známé, a pod dohledem ozbrojeného doprovodu jsme „migrovali" do těchto odlehlých končin, kde nám i tvar hor a zvuk vody připadaly cizí.

Právě v těchto pro nás nezvyklých a bezútěšných kulisách vydechla moje matka naposledy, ještě mladá, ale zlomená utrpením a záští. Zemřela s otevřenýma očima a výhled na budoucnost jejích dětí ji bodal do srdce jako ty tlusté rampouchy, kterých v našem novém domově viselo tolik.

A jaká nová tragédie se na mě valí teď? Kvůli čemu bude mstivá duše mojí matky celé noci naříkat? Sang-gi! Když už jsem nevydržel sedět doma, vyskočil jsem z lavice pod oknem a prchl, s pytlíkem antikoncepce dosud v kapse. K matčinu hrobu, k úpatí průsmyku Kema – už ani sám nevím, kde všude mě ten den nohy nosily, na blížící se směnu jsem vůbec nepomyslel a domů se vrátil až pozdě večer. Vybavuje se mi jen to, že mě manželka přivítala jako obvykle a dala si záležet, aby všechny talíře s jídlem postavila na dosah mé lžíce a mých hůlek. Zkrátka mi nedávala najevo o nic menší náklonnost než obyčejně, přestože já si ji neustále mě-

řil pronikavým, zkoumavým pohledem. Byla po všech stránkách stejná jako jindy, od výrazu v očích, který jako by si byl sám nesměle vědom něhy, jež z něj sálá, až po laskavý hlas a gesta. V průběhu dne to všechno snad ještě zesílilo. Jenže to jen zvyšovalo můj vnitřní neklid. Nebylo by to poprvé, co z jednoho podezření vzklíčilo další, a k uším mi v poslední době doléhaly podivné zvěsti.

Tím mám na mysli především řeči o páře stoupající z našeho bytu ve třetím patře, jednou časně ráno a podruhé o pár hodin později – dvakrát každé ráno, bez výjimky, což mohlo znamenat jedině to, že se u nás vaří dvě snídaně. Život v bytovém domě lidem snad až příliš usnadňuje sledování všeho, co dělají ostatní, a ačkoli dobře vím, že na každém takovém šprochu bývá pravdy trochu, rozhodně jsem na tu návnadu neskočil; nechtěl jsem, aby se moje manželka stala obětí zlých ženských jazyků. O několik dní později však došlo k něčemu, po čem už jsem tyhle řeči dál přehlížet nemohl.

Měl jsem dozor nad svářečskými pracemi, kvůli nimž jsem od časného rána vysedával vysoko na ramenu stotunového jeřábu, odkud jsem měl ničím nerušený výhled po celé oblasti kolem fabriky. A skutečně jsem spatřil z našeho komína stoupat páru několik hodin poté, co jsem sám doma posnídal a odešel do práce. V té době už začala zima a bylo lezavé chladno, ale já přesto vylezl na rameno jeřábu i následující den a ten

další, pod záminkou, že chci dohlédnout na bezpečný průběh sváření. Teprve třetí den jsem krátce poté, co jsem vyšplhal nahoru, slezl zase dolů, zašel s nějakou uvěřitelnou výmluvou za předákem a pak už chvátal rovnou domů.

„Co tady děláš?“ vyjekla manželka překvapením, když jsem ji zaskočil v kuchyni.

V bytě byl hrozně vlhký vzduch, jak z velkého hrnce na kamnech unikala pára. Manželka se nervózně usmála, což se k jejímu obvykle velmi vstřícnému výrazu příliš nehodilo.

„Zapomněl jsem si doma metr,“ pronesl jsem náležitě zahanbeně.

„Metr? A to tě vážně kvůli takové prkotině poslali zpátky?“

Vzala si to snad až příliš osobně, jako by to byla její vina, že jsem se z fabriky musel vrátit, a sama mi odběhla metr přinést. Sotva jsem spatřil příležitost, nadzdvihl jsem pokličku na hrnci a nakoukl dovnitř, abych tu hádanku konečně rozřešil – uviděl jsem však jen nevábnou směs žrádla pro psy: hrstku kukuřice s trochou rýže, smíchané se suchými listy ředkví, z nichž by člověk nezískal snad vůbec žádné živiny. Takže moje žena krmí psy!

Nevrátil jsem pokličku na hrnec dostatečně rychle; když se manželka vrátila s metrem, ještě jsem ji držel v ruce.

„Co to děláš?“ zeptala se vyplašeně.

„A co ty?“ opáčil jsem. „Proč se obtěžuješ s nějakým žrádlem pro psy?“

„Cože? Totiž, jistě, pro psy, správně… protože…“

„To vaříš každý den?“

„Ano. Je to… Ale soustřeď se radši na svoji práci. S chodem domácnosti si nemusíš dělat hlavu. A snaž se prosím tě, ať už se tohle neopakuje,“ dodala, když mi vtiskla metr do ruky. „Včera se tu stavil tajemník zdola. Slíbil mi, že se bude vážně zabývat tím, jestli bys nemohl vstoupit do Strany, a požádal mě, ať ti do té doby ve všem vycházím vstříc, aby tě nic nerozptylovalo od práce. Ať ti ve všem vycházím vstříc…“

Skousla si spodní ret a oči se jí zamžily, jako by slova, která v sobě zadržovala, hrozila uniknout v podobě slz. Sklonila hlavu, aby přede mnou ten projev emocí zakryla, ale mně bylo i tak nepříjemné setrvat v její společnosti byť jen o vteřinu déle.

Na metr jsem se ani nepodíval, natož abych ho nějak využil při práci – nechal jsem si ho v kapse, kde mě tížil jako olověné závaží. Zajímavé však je, že mě od toho dne začaly pomalu opouštět obavy, které jsem do té doby cítil. Vyčítal jsem si, že jsem se zachoval tak podle, a v duchu jsem se přesvědčoval, že manželka jistě používá antikoncepci kvůli něčemu jinému, než jsem se domníval. Pokud by se skutečně bála smísit svou krev s krví „vrány“, pokud by se bála, že její děti ponesou poskvrnu zrádce Strany, pak by veškerá láska a náklonnost, kterými mě vždy zahrnovala, byly pou-

hou přetvářkou a tomu jsem zkrátka nebyl připravený uvěřit. Měl jsem pocit, že kdybych se opovážil o ní pochybovat, zasloužil bych si dostat za vyučenou. Nepřál jsem si nic jiného, než aby se ukázalo, že šlo jen o velké nedorozumění, a aby moje žena zůstala taková, jaká byla vždy – velkorysá a milující partnerka.

Čas plynul bez významnějších událostí a já za to byl vděčný. Nadále nás často navštěvoval synovec a každé ráno nám dvakrát stoupala pára z komína, což pro mě nyní znamenalo už jen drobné bodnutí výčitek. Jediný rozdíl spočíval v tom, že moje žena začala čím dál tím víc stát o to, aby u nás synovec přespával. Tvrdila, že když zůstávám dlouho do noci ve fabrice, dělá jí potíže usnout, přestože nikdy dřív si na nic podobného nestěžovala.

Jednoho takového večera, zhruba před měsícem, situace konečně dospěla do zlomového bodu – což mě přivedlo i k sepsání tohoto záznamu. Když manželka uklízela nádobí po večeři, několikrát mi připomněla, ať se následující den cestou do práce nezapomenu zastavit u bratra a poslat za ní našeho synovce. To samo o sobě nebylo nijak nezvyklé, jenže já toho dne její žádost nemohl splnit. U bratra jsem se sice zastavil, ale švagrová mi sdělila, že chlapec odešel se svým otcem hledat stará tažná lana. Přestože měl bratr těžkou práci v uhelných dolech, vyrážel při každé vhodné příležitosti hledat na skládkách staré železo, ze kterého následně vyráběl kuchyňské potřeby a prodával je za potravinové příděly.

Shodou okolností tentýž den skončila večerní směna dříve, než se čekalo. K tomu docházelo poměrně často, protože úkoly přidělované našemu oddělení, které mělo na starost vývoj a zavádění nových technologií, se zřídka daly rozplánovat dopředu, takže nebylo snadné vytvářet pro nás přesný rozvrh. Protože jsem věděl, že manželce bude chybět synovec, nikde jsem se nezdržoval a spěchal domů.

Krátce po půlnoci panovalo v našem domě ticho a klid. Bral jsem schody po dvou, proběhl druhým patrem, kde bydlel oblastní tajemník Strany, do třetího, posledního patra, kde měla moje žena dávno spát. Jenže když jsem se zastavil na chodbě, uviděl jsem škvírou pod našimi dveřmi, že se uvnitř dosud svítí.

To je ještě vzhůru? blesklo mi hlavou. *Asi se jí opravdu hodně stýská po synovci.* Vybavilo se mi, jakým naříkavým tónem mě prosila, ať ho za ní pošlu, a ještě víc mě mrzelo, že jsem jí nemohl vyhovět. Vzal jsem za kliku, abych otevřel; dveře se nehnuly, ale světlo pod nimi najednou zhaslo. Manželka se nejspíš konečně rozhodla, že se pokusí usnout. Znovu jsem vzal za kliku, ale dveře byly zevnitř zamčené. Zaklepal jsem. Žádná odpověď. „To jsem já," zavolal jsem a znovu zaťukal. Uvnitř se rázem opět rozsvítilo. Měl jsem dojem, že slyším, jak se otevírají dveře do kuchyně, ale po manželce zatím nebylo ani vidu ani slechu. „To jsem já!" zavolal jsem ještě jednou.

Teprve pak jsem uslyšel její tiché chvatné kroky a tlumené omluvy, zatímco otevírala dveře.

„Ty ještě nespíš?“

„Potřebovala jsem něco dodělat.“

Sang-gi!

Jak mě mohlo napadnout, že přímo za těmi dveřmi, kterými jsem právě vcházel dovnitř, se krčí tmavý stín? Manželka začala chystat spaní a já se pomalu svlékal z pracovního. A vtom jsem to zaslechl – dveře do bytu se otevřely a zase zavřely, jejich vrznutí se nedalo s ničím splést. Ihned jsem se otočil a instinktivně se rozběhl na chodbu. Slyšel jsem kroky na schodech, hbité a lehké, zjevně šlo o někoho, kdo se tu i potmě dobře vyznal. Vyrazil jsem za ním, ale pak jsem se zastavil. Hlavou mi vířilo příliš mnoho myšlenek.

Takhle tedy zní odpověď na všechny hádanky. Jenže co bych v takové situaci získal dopadením viníka? Když jsem se otočil a zamířil zpět k bytu, měl jsem pocit, že mi krev proudí žilami pozpátku.

Předpokládal jsem, že manželku zastihnu celou bez sebe, ale když jsem vpochodoval do otevřených dveří, našel jsem ji v ještě horším stavu, než bych se byl nadál. Zhroutila se v koutě a s obličejem obráceným ke zdi popotahovala.

„Přestaň brečet!“ rozkřikl jsem se a ztuhl uprostřed místnosti jako sloup.

„Min-hjokův strýci!“ zaječela na mě.

Vyškrábala se na kolena, zvedla hlavu a obrátila ke mně tvář zalitou slzami. Obvykle mě těšilo, když mě oslovovala s odkazem na našeho synovce – působilo to

důvěrně, jako příprava na časy, kdy budeme mít vlastní dítě a bude mě nazývat jeho otcem. V té chvíli mě to však zasáhlo jako políček, jako tvrdá připomínka toho, kde stojím na žebříčku její oblíbenosti.

„Tak Min-hjokův strýci říkáš? No když to chceš takhle, tak to tak bude. Manžel pro tebe zjevně nic neznamená!"

„Min-hjokův strýci! Tak to není."

„Mlč!" Celý rudý vzteky jsem odtáhl knihovničku od zdi, vyndal pytlík s antikoncepcí, který jsem tam schoval, a hodil ho manželce k nohám.

Začínal jsem se chovat jako smyslů zbavený.

„A tohle nejspíš taky není tak, jak si myslím, že? Proč je bereš? Bojíš se, že bys měla parchanta? S kým? Kdo je to? Ven s tím!"

Popadl jsem ji za shrbená ramena a vytáhl ji na nohy, ale sevřela moje paže a začala ječet, přestože se jí hlas dosud chvěl pláčem.

„To nesmíš, to nesmíš, na to se mě nesmíš ptát…"

Kdyby mě v tu chvíli nepustila a spěšně neodklopýtala k prádelníku, skutečně bych za sebe neručil.

Mumlala „to nesmíš, to nesmíš," jako by se pomátla, a chvíli zápolila s víkem truhly. Když ho zvedla, sáhla dovnitř a zpod hromady oblečení vytáhla zápisník. Cestou zpátky ke mně vlekla nohy za sebou a svírala notes, jako by šlo o poslední kartu, kterou může vynést.

„Co to je?"

Vytrhl jsem jí zápisník z ruky. Uvnitř byly datované záznamy – deník.

„Musíš mi věřit, nevěděla jsem, že tam je… Nejspíš se dovnitř vplížil, když jsem byla v koupelně… Přísahám, že jsem tě nikdy nepodvedla, přísahám." Znovu se zhroutila na zem a neovladatelně se jí začala třást ramena.

Teprve v tom okamžiku mi došlo, o čem vypovídá to, co jsem měl celou dobu před očima: manželčiny rozcuchané vlasy, volná nit po utrženém knoflíku, která jí visela vpředu na blůze. Zjevně s někým urputně, zoufale zápasila. Krev, která mi vřela v těle, se trochu zklidnila, takže jsem byl opět schopný jasněji přemýšlet. Manželčin pláč jsem vnímal už jen jako zvukovou kulisu. Zrak mi sklouzl zpět k zápisníku, který jsem držel rozevřený v ruce.

4. prosince

Dnes tu byl zas. Připomínám si, že se snaží pomáhat mému manželovi, ale jakkoli jsem mu za to vděčná, jeho návštěvy mě začínají znepokojovat. Obzvlášť teď, když se tu jakoby náhodou vždycky objeví právě v době, kdy je manžel pryč. Ale nejde jen o to – pokaždé když sem přijde, chová se trochu jinak než dřív. Copak by o mně chlap po čtyřicítce mohl uvažovat takovým způsobem? Kéž bych měla jistotu, že tomu tak není!

Co si mám počít? Bojím se, že když ho začnu odhánět a chovat se odtažitě, odnese to nakonec můj manžel, ale zároveň se bojím, že když ho odhánět nezačnu… Ale co. Co na tom záleží, jestli budu muset překonat pár drobných potíží? Smířila bych se snad i se smrtí, jen kdyby manžela přijali do Strany…

Sang-gi!

Tu noc jsem zůstal stát uprostřed pokoje, dokud jsem nepřečetl celý deník od první stránky do poslední. Manželka v něm dva roky zaznamenávala svoje prožitky a pocity, i když spoustu dní si nezapsala nic. Vlastně jsem ten deník nečetl – sám uchvátil můj zrak, vlekl ho po stránkách a já měl celou dobu tak vyostřené vnímání, že se mi i při té rychlosti všechna slova otiskovala do paměti jako fotografie. Tady jsou některé záznamy:

13. března

Dostala jsem od oblastního tajemníka Strany zprávu, že můj manžel bude mít dnes moc práce, takže bych mu měla přinést oběd do fabriky. A tak jsem se zase jednou po dlouhé době vypravila na oddělení technologických inovací, kde teď manžel pracuje a kde jsem byla dřív zaměstnaná i já.

Jak jméno naznačuje, oddělení se zabývá vývojem a testováním nových nástrojů a technologií, které by

mohly zlepšit výrobu v továrně. Oddělení není nijak velké, sídlí mimo hlavní budovu a pracuje v něm jen hrstka stálých zaměstnanců. Když jsem zprávu dostala, byl u mě zrovna Min-hjok, a tak jsem ho vzala s sebou podívat se za strýčkem.

Přestože jsem se vdala a přestala chodit do práce teprve před půl rokem, každý důvěrně známý výjev mi vyloudil úsměv na tváři. Červená střecha z vlnitého plechu, nad kterou se i v zimě za slunných dnů mihotá rozpálený vzduch; malá přístavba s naším oddělením, která vedle hlavní tovární budovy vypadá jako krabička sirek; její okénko s modrým rámem, za nímž po celý rok tančívaly ve vánku dlouhé větve vrby a já se při pohledu na ně každou chvíli zasnila jako nějaká bláznivá školačka; můj pracovní stůl, jehož nakloněná deska mi vždy připomínala školní lavice, a já u něj sedávala a připravovala technické výkresy nebo návrhy nových modelů – všechno vypadalo přesně tak, jak jsem si to pamatovala. U mého bývalého stolu zrovna nikdo nebyl, tak jsem se posadila. A na tom místě se mi také vrátily někdejší emoce a zaplavily mě se stejnou intenzitou jako kdysi: radost z okamžiků, kdy jsem se seznamovala se svým budoucím manželem, i smutek z těch chvil, během nichž jsem lépe poznala jeho osud.

Ten nezapomenutelný den, kdy jsem já, mladá žena s čerstvě dokončenou strojní fakultou, k tomu stolu poprvé usedla! Ten den, stejně jako všechny následující, moji pozornost upoutalo jméno I Il-čchol,

které jsem zahlédla skrz pohupující se větve vrby na nástěnce na dvoře. Sotva jsem se s rostoucím údivem začetla, nadpis na nástěnce – „Vynálezce soudruh I Il-čchol! Další úspěch v nových vynálezech: automatické letadlo!“ – mi připomněl jeden plakát na střední škole. Stálo na něm: „Velký talent a velké úsilí! Studijní zkušenosti studenta I Il-čchola,“ a to jméno se mi tak vepsalo ještě hlouběji do paměti…

Moje první pracovní místo, a hned jsem se stala kolegyní člověka, kterého jsem si tolik vážila a který mi vždycky připadal tak nedosažitelně vzdálený! Ta šťastná náhoda mě tolik potěšila a byla jsem tak hrdá na to, že budu pracovat po boku tak vynikajícího mladého muže, že mi ten stůl, u něhož jsem seděla, připadal jako dávný přítel a ta vrba za oknem jako by tančila čistě pro radost.

Jak záhy vzalo tohle štěstí za své! Nedlouho poté, co jsem nastoupila, se jednoho dne pozdě odpoledne ozvalo hlášení. Všichni členové Strany se měli zdržet až do večera, protože tajemník zdejší stranické buňky potřeboval prodiskutovat něco důležitého.

Když jsem odložila pracovní nástroje a zamířila do společenské místnosti, kde se měla schůze konat, naprosto mě šokovalo zjištění, že nadaný vynálezce odchází se svěšenou hlavou a shrbenými rameny k hlavnímu vchodu! Ten mladý muž, který sice formálně vystudoval jenom střední školu, ale díky neúnavné píli a samostudiu se dopracoval k rozsáhlejším vědomostem a schopnostem než kterýkoli absolvent univerzity;

muž, který stejně jako ten mytický tvor s dračí hlavou a koňským tělem překonal každého inteligencí i tělesnou zdatností – jak mohli o čemkoli podstatném diskutovat bez něj?

Jenže podobné schůze se svolávaly poměrně často a „vynálezce" pokaždé sklopil uši a zamířil ze společenské místnosti pryč. Proč mě přezíravý přístup ostatních k tomuto muži tak zasáhl? Proč, když jsem se dozvěděla, že kvůli svému nízkému postavení nesměl vstoupit do Strany a studovat na vysoké škole, jsem si začala představovat, jak bezcenný a falešný mu nejspíš musel připadat ten plakát na střední i zdejší nástěnka – pouhá dětská hra ve srovnání s tím, co mu bylo odepřeno. Soucítila jsem s ním tak hluboce, že se ve mně dokonce začala probouzet neurčitá nenávist vůči světu, jenž se proti němu spikl. Ta se však mísila s mnohem vřelejšími city k vynálezci samému, mladému muži s planoucíma očima, navzdory vlastní výjimečnosti úžasně skromnému a pilnému…

Každý spisovatel a zpěvák nám tvrdí, že láska je to či ono. Pro mě je láska totožná se soucitem. S tou nesnesitelnou rozmrzelostí, kterou v člověku probouzí vědomí, že nic z cizího utrpení nemůže vzít na sebe, s tím nepotlačitelným nutkáním nabídnout jako oběť vlastní tělo nebo cokoli jiného, co by mohlo dotyčnému přinést sebemenší úlevu…

V této záplavě soucitu ve mně pučela láska, až se rozvila v nádherný květ. Zatímco jsem nehybně seděla

u svého někdejšího stolu a nechávala se unášet vzpomínkami na dávno minulé dny, Min-hjok pobíhal po dílně jako splašený, do společenské místnosti a zase ven, jako by mu to tady celé patřilo. Dokonce si vymyslel i takový popěvek o tom, jak tady jeho strejda všem poroučí, takže on si tu může dělat, co se mu zlíbí…

Když jsem Min-hjoka viděla takhle rozjařeného, aniž měl nejmenší ponětí o skutečném stavu věcí, neblahá situace jeho strýce přede mnou vyvstala ještě o to jasněji. Oči se mi zalily slzami při pomyšlení, že stráví celý život jako drahokam pošlapávaný nohama nedouků. Kéž by Min-hjokův strýc mohl vstoupit do Strany, kéž by dostal příležitost ukázat světu svou skutečnou cenu!

23. dubna

Bylo pozdě odpoledne a já měla plné ruce práce se zašíváním manželova pracovního oblečení, když vtom do bytu vtrhl Min-hjok. Plakal tak usedavě, že ze sebe nedokázal dostat skoro ani slovo, a tváře měl poseté červenými skvrnami.

„Ale, ale, copak se stalo?“

„Už ne-nemůžu být předseda tří-třídy.“

„Cože? Proč ne?“

„Ří-říkala to sou-soudružka učitelka…“

„Ale proč?“

„Ne-nevím.“

S ohromnými obtížemi se mi podařilo Min-hjoka uklidnit a osušit mu slzy, ale na zašívání jsem mohla zapomenout. Všimla jsem si, že s sebou má Min-hjok aktovku, což znamenalo, že přišel rovnou ze školy. Nepochybně předpokládal, že budu schopná jeho problém vyřešit lusknutím prstů. Jeho důvěra v moje schopnosti pro mě představovala těžké břemeno.

Z vlastní rodiny se můžu chlubit nanejvýš otcem, který je členem obecní správní rady, ale Min-hjokovi rodiče si i tohoto poměrně nízkého postavení velmi považují. Chlapci to zřejmě neuniklo, a proto přišel ze všeho nejdřív za mnou. Slzy už se mu sice přestaly řinout po tvářích, ale dosud mu stály v očích, tmavých a lesklých jako oči mladého telátka. Nemohla jsem jen tak sedět se založenýma rukama. Řekla jsem Min-hjokovi, ať zůstane u nás a nějak se zabaví, a sama jsem se vypravila rovnou do národní školy. Shodou okolností byla vedoucí starších chlapeckých ročníků – pionýrů – moje kamarádka z dětství Mun Jong-hi, s níž jsem během let ztratila kontakt. Sotva jsem ji uviděla, v duchu jsem se zaradovala, že to bude snazší, než jsem si myslela. Z jejích slov jsem však záhy pochopila, že jde v jádru o mnohem vážnější problém než jen o stížnost nějakého usmrkance.

„S tebou můžu mluvit na rovinu," začala, „takže ti řeknu, jak se věci skutečně mají. Tenhle problém se nám tu objevuje každou chvíli, když se z dětí stávají pionýři. Dostala jsem od jejich třídní učitelky doporučení, aby byl předsedou třídy jmenován tvůj synovec.

Prospěch má vynikající a chování také znamenité. Jenže když jsem návrh odnesla potvrdit tajemníkovi Strany, vyslechla jsem si: ‚Soudružko, copak nevíš, že dědečka toho kluka deportovali z Wonsanu?' Nic víc. Pionýři představují první stupeň v hierarchii Strany, takže tu zkrátka nemůžeme uplatňovat stejná kritéria, jako když byly děti mladší."

Prohlášení Mun Jong-hi mě dočista zaskočilo. I kdyby mě v tu chvíli napadalo, co říct, nejspíš bych se nezmohla na jediné slovo.

„Ale to jsem netušila, že jsi chlapcova teta. Vzhledem k tvému postavení –"

„Na tom nesejde," skočila jsem Mun Jong-hi do řeči a uťala ji uprostřed věty. Když jsem teď znovu našla slova, usoudila jsem, že bych toho měla co nejlépe využít. „Vím, že jsi mi tohle všechno prozradila jen proto, že se známe, a jsem ti za to vděčná, opravdu. Jinak bych tě o tuhle laskavost nikdy nepožádala. Tvůj manžel pracuje na oddělení registru obyvatel, je to tak? Nemohla bys ho poprosit, aby našel složku rodiny mého manžela a okopíroval mi ji?" O případu manželova otce jsem samozřejmě dobře věděla, ale šokovalo mě, že prohnilé kořeny mohou ovlivňovat i tak mladý výhonek, jako je Min-hjok, a rozhodla jsem se, že pro něj tohle riziko musím podstoupit.

Přestože mi Mun Jong-hi slíbila, že udělá, co bude v jejích silách, odcházela jsem ze školního dvora velmi sklesle.

30. dubna

Některé dny mám pocit, že život je nekonečná překážková dráha. Každý den přináší nové potíže, které mi vždy o něco víc stahují žaludek. Dnes to bylo setkání se Son-hi ve výdejně přídělů. Na střední chodila o dva ročníky výš, do stejné třídy jako můj manžel, a vždycky se ke mně chovala velice laskavě. Ve výdejně bylo tak nacpáno, že jsme po obdržení lístků musely přes hodinu čekat venku. Postávaly jsme tam a jen tak si povídaly, když vtom na mě zčistajasna vyrukovala s dotazem: „Už u vás byl?"

„Kdo?"

„No vždyť víš, Čchang-hjok, jeden z těch tří, co šli od nás ze školy studovat do ciziny."

„Aha, ten. Soudcův syn…"

„Ano, ano, přesně ten."

„Jak se má?"

„Chceš říct, že za tvým mužem ještě nebyl?"

„Hm… nevím o tom…"

„No, měli jsme před pár dny třídní sraz, u nás doma, prakticky hned poté, co se vrátil. Skoro vůbec se nezměnil." Son-hi se na mě zamračila.

„O co jde?"

„Než jsme se usadili k jídlu, někdo se zeptal, proč nepřišel soudruh Il-čchol, a Čchang-hjok odpověděl, že Il-čchol odjel na návštěvu k příbuzným, takže se ho rozhodl navštívit později samostatně."

Kdyby v tu chvíli nevyvolali číslo mého lístku,

nevím, jak bych dokázala zachovat klid. Takto jsem jen krátce kývla Son-hi a odběhla k přepážce, hlavu plnou rozbouřených myšlenek. Když se tenhle Čchang-hjok nechce s mým manželem setkat, zjevně kvůli jeho postavení, proč to aspoň otevřeně nepřizná? Proč si vymýšlí tak hloupé lži? Dost na tom, že se můj muž musí potýkat s nevraživostí a opovržením, ale takhle ho vylučovat ze společnosti… Jako by se Čchang-hjok upřímně bál, že se od něj něčím nakazí. Je mi z toho nepopsatelně smutno.

9. května

Šla jsem právě domů s nudlemi, které jsem si objednala, když ke mně zezadu přistoupilo nějaké dítě a chytilo mě za ruku. Otočila jsem se a uviděla, že je to Čong-ho, který bydlí ve stejném domě jako Min-hjok.

„Min-hjok brečí," sdělil mi chlapec.

„Cože? Kde je?"

„Tam, tam pod stromem."

S plnou miskou nudlí na hlavě jsem se nechala chlapcem odtáhnout do uličky, na jejímž rohu bylo holičství. Za ním rostl strom, právě mu začínaly pučet sytě zelené listy a pod nimi skutečně stál Min-hjok. Opíral se o kmen a upíral prázdný pohled do dálky. Už nebrečel, ale bylo vidět, že ho něco tíží.

„Min-hjoku! Co se stalo?"

Sotva jsem tu otázku vyslovila, Min-hjok začal natahovat. Čong-ho odpověděl místo něj.

„Zrovna jsme šli ze školy. Min-hjok přešel jako první kamenný most a jeden kluk povídá: ‚Ten hajzl jde jako první přes most – co si o sobě myslí?'"

„A kvůli tomu tady bulíš?" vyplísnila jsem Min-hjoka. „Čong-ho, co je zač ten kluk, co mu nadával do hajzlů? Nějaký rváč?"

„Pch… Min-hjok by ho složil jako nic!"

„Tak proč to neudělal? Místo toho, aby tady bulel jako mimino."

„To těžko! Táta toho kluka je ve Straně!"

Čong-hoova slova mě bodla jako trn. Bylo mi jasné, že za nepřítomný výraz v Min-hjokových očích může nevyslovený dodatek: *a ten Min-hjokův je zrádce*.

Takže Min-hjok už začíná ohýbat hřbet pod tíží rodinné situace? V tak útlém věku? Jakmile mi ta myšlenka bleskla hlavou, přitáhla jsem ho k sobě a objala ho. Kéž bych mohla rozehřát ten led, který svíral jeho mladé srdce!

Min-hjok se znovu rozbrečel a já se k němu tentokrát přidala.

15. května

Dnes jsem narazila na vedoucího oddělení technologických inovací. Od mého nástupu do fabriky, kdy jsem pod jeho dohledem začala pracovat na technických výkresech, se ke mně choval jako k vlastní dceři. Jenže člověk, který by mě jindy s úsměvem pozdravil

a přátelsky se mnou prohodil pár slov, než by pokračoval v chůzi, se tentokrát zarazil a zostra mě oslovil: „Vida, vida!“

I já se rázem zarazila, vyplašená a zmatená jeho tónem.

„Vzpomínáte si na toho vydavatele, co jsem ho před časem poslal k vám domů? Specializoval se na vědu a technologie.“

„Ano, přišel si popovídat s Min-hjokovým strýcem…“

„Správně, přesně o to mi jde. Jak se o tom doslechla domovní správa? Od vás?“

„Proč bych jim o tom vykládala? Byla to obyčejná návštěva…“

„No, šéf ve fabrice o tom každopádně ví – dokonce si mě kvůli tomu zavolal na kobereček. Povídal, že když do fabriky přijde někdo cizí, měli bychom ho o tom informovat, a rozhodně dřív než domovní správu, jinak ho tím stavíme do trapné pozice.“

„Já jsem s tím doopravdy neměla nic společného. Kdybych někomu něco řekla, určitě bych si na to pamatovala.“

„Jistě, já si ani nemyslel, že byste za to mohla vy. Hmm! Ale od někoho se to doslechnout musel, to je jisté. A pak mě otravuje s těmi svými nesmysly! Chtěl jsem se jen zeptat, kdyby náhodou.“

Potřásl hlavou a šel si dál svou cestou. Zato moje nohy se k chůzi tak rychle neměly – začínala jsem tušit,

jak se to asi seběhlo. Přede dvěma dny, krátce poté, co můj muž dojedl oběd a vrátil se do práce, zaklepal na dveře vydavatel, tak jsem ho poslala za manželem do fabriky. Nešla jsem s ním, jen jsem mu popsala cestu, takže nás mohla vidět nanejvýš sousedka z čísla čtyři, která šla vysypat popel, zatímco jsme se bavili na chodbě. Později odpoledne se však ozvalo další klepání na dveře.

„Ehm… Min-hjokova teto!" Byla to předsedkyně bytového družstva, která bydlí pod námi. „Vážně byste si měla pospíšit a pořídit si vlastní dítě, ať vím, jak vás mám oslovovat!"

Obyčejně si při jednání s ostatními potrpí na formality, takže mě tahle srdečnost a nenucenost v první chvíli vykolejila. Zatímco vykládala páté přes deváté, celou dobu s úsměvem od ucha k uchu, začínala jsem postupně ztrácet ostražitost, když vtom zničehonic prohlásila:

„Mimochodem, vy jste tenhle měsíc neměli službu na vynášení odpadu, že ne?"

„Ale ano, měli."

„Propána! To by mě…" Nepodařilo se jí potlačit uchechtnutí a naškrábala si něco do zápisníku. „A čím to, že Min-hjokův strýc mívá tak významné hosty? Jako třeba dneska. Toho ve slunečních brýlích."

„Teď nevím, jak to myslíte… Byl to jen nějaký vydavatel, kterého zajímaly nové technologie vyvíjené ve fabrice." Odpověděla jsem bezmyšlenkovitě, protože mi vrtalo hlavou, jak nás mohla vidět. Když se nad tím

zamýšlím teď, říkám si, že nejspíš zaslechla nějaké drby od sousedky z čísla čtyři, přišla si je ke mně ověřit a pak všechno nahlásila domovní správě. Což může znamenat jediné: náš byt je pod neustálým dozorem.

Jak je to možné? I pokud otec skutečně spáchal zločin tak ohavný, že si za něj zasloužil smrt, jak se ten zločin mohl přenést na syny, kteří v té době byli ještě děti? A pokud někdo rozhodl, že je skutečně správné a náležité, aby vinu nesli také synové, jak může být správné, aby stín padl i na Min-hjoka, který svého dědečka nikdy ani neviděl? Ne, tohle už je moc. Skutečně, není přece možné, aby se takhle jednalo s nevinnými lidmi, kteří celý život dělají jen to, co se jim řekne. Jestli Min-hjokův strýc zjistí, že nás sledují, zlost a stud ho naprosto ochromí. Jak potom dokáže vyjít mezi lidi? Bude mu připadat, že oči všech se upírají jen na něj, jako kdyby měl ponožky naruby!

Co s tím můžu udělat? Jedno je jisté: můj manžel musí zůstat v nevědomosti. Jenže co když to nepůjde? Z představy, že by se něco dozvěděl, jsem už teď celá nervózní.

23. května

Ani ne měsíc po našem setkání ve škole mi Mun Jong-hi přinesla složku, o kterou jsem ji prosila. A teď téměř lituju, že se mi ta otřesná věc kdy dostala do rukou. Co mě to jen popadlo, že jsem o ni požádala?

I Il-čchol
Rodina: třída 149
Hodnocení: nepřátelský element
Otec: I Mjong-su

Coby prosperující zemědělec v době japonské nadvlády projevoval odpor vůči kolektivizační politice Strany a záměrně sabotoval projekt pěstování rýže ve sklenících, a to ve vesnici xx, region xx, Wonsan. Potrestán jako protistranický, protirevoluční element.

Matka: Čong In-suk

Zemřela v místě nového bydliště, záští z manželova trestu.

Stála jsem s tím dokumentem v rozechvělých rukou a ty krvežíznivé fráze mi tančily před očima a spíjely se do jediného obludného víru: „třída 149“, „nepřátelský element“, „protistranický“, „protirevoluční“. Mun Jong-hi chvíli trpělivě čekala, potom si ode mě dokument vzala.

„Je ti doufám jasné, že jestli se někdy někdo dozví, že jsme s manželem pro tebe tuhle složku propašovali ven, čeká nás úplně stejný verdikt: třída 149. Znamená to, že Strana považuje dotyčného za zrádce. Celou naši rodinu by na základě usnesení vlády číslo 149 deportovali a několik generací perzekvovali.“

Třída 149! Když jsem to uslyšela nahlas, přeběhl mi mráz po zádech. Při těch slovech by se otřásl hrůzou snad úplně každý. I razítko na dokumentu budilo dojem, že ho nevytvořil obyčejný povoskovaný kousek

dřeva, ale cejchovací železo, které se rozpaluje v plamenech a nesmazatelně otiskuje do kravského zadku. Za starých časů se podobně cejchovali i otroci; teď takové znamení nesli Min-hjokův otec a strýc, ba dokonce i malý Min-hjok sám. A nejen na kůži, ale vpálené hluboko do masa.

Až do té chvíle jsem si dělala naděje, že by Mun Jong-hi mohla Min-hjokovi trochu usnadnit život. Teď jsem si je dělat přestala. Moje myšlenky zahalila hrozivá mračna, tak natěsnaná na sebe, že mezi nimi nemohl proniknout ani ten nejtenčí paprsek slunečního světla. A to nebylo všechno. Viděla jsem před sebou Min-hjokovu slzami zmáčenou tvář, když tehdy přiběhl k nám domů poprosit o pomoc, a ten prázdný výraz v jeho očích, když se později opíral o strom, výraz, který k dítěti jeho věku vůbec nepatří. Viděla jsem ho, jako kdyby skutečně stál přímo přede mnou, jenže tentokrát měl kůži mezi očima spálenou tím ohavným cejchem. Jeho otec a strýc to v životě také neměli jednoduché, ale nebylo to nic ve srovnání s tímhle. Naprosto nevinné dítě s předem narýsovanou budoucností, nucené klopýtat ve stopách svých rodičů, krok za krokem, po téže cestě zbrocené krví a slzami.

Ruka, ve které jsem před okamžikem svírala dokument, mi teď mimoděk spočinula na břiše. Po tak dlouhém čekání ve mně konečně roste nový život. Jaké štěstí, že jsem se zatím neodhodlala povědět o tom manželovi. V téhle zemi má každá matka jediné přání:

aby před sebou děti, které přivádí na svět, měly světlou budoucnost. Co když však najisto ví, že před nimi leží cesta lemovaná nekonečným trním? Musela by v sobě mít víc krutosti než nejotrlejší kriminálník, aby své dítě odsoudila k něčemu takovému.

Brzy, nejpozději zítra, budu muset zajít ke gynekologovi.

28. října

Čas doopravdy hrozně letí. Z ulic zmizel požár podzimních listů a vystřídalo ho sípání větru mezi holými větvemi. Vlezlý mrazivý vzduch obrací mé ustaraná myšlenky k Min-hjokovi. Oblékl se dost teple, když šel ráno do školy? Vypadá den ode dne zbědovaněji, ačkoli netuším proč. Jako nějaký zubožený sirotek. Kdykoli přijde ze školy s obličejem zarudlým od rýmy, hned odložím, co mám právě rozděláno, a spěchám ho obejmout. Kdykoli ho můžu sevřít v náruči, namlouvám si, že teplo mého těla nějak dokáže ulevit jeho bolesti a bolesti celé té nešťastné rodiny. Nic mě nezahřeje u srdce tolik jako tahle představa.

Kéž by oblastní tajemník dokázal mému muži pomoct vstoupit do Strany! A pak třeba i Min-hjokovu otci… Tohle razítko loajality a váženosti by vymazalo onen cejch. Min-hjok by už nikdy nemusel trpět pohrdáním těch, kteří se mu cítí být nadřazeni, a na naši rodinu už by nikdo nehleděl přes skla zabarvená před-